

Ο ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΤΗΣ

Α'

ΟΤΑΝ ὁ διάσημος ἠθοποιὸς Σαντεραῖν ἀνήγγειλεν, ὅτι ἀπεφάσισε νὰ καταλίπη τὸ Θέατρον, πάντες κατελήφθησαν ὑπὸ ἐκπλήξεως.

Ἄλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν ;

Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν τῷ κατακορύφῳ τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ ἐπιτυχίας, ἐν τῇ ἀποθεώσει τοῦ δραματικοῦ αὐτοῦ σταδίου.

Τὸ γεγονός ἐθεωρήθη ὡς κοινὸν δυστύχημα, ὁ δὲ παρισινὸς τύπος ἠσχολήθη περὶ αὐτοῦ ἐπὶ δεκαπενθήμερον.

Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ κλίνωσι πρὸ τῆς ἀληθείας.

Ἐν τῇ Σαντεραῖν εἶχεν ἐργασθεῖ πολὺ. Μετὰ τριακονταετῆ ἐπίμοχθον θεατρικὸν βίον ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην ν' ἀναπαυθῆ, ν' ἀφιερῶθῃ εἰς ἑαυτὸν, νὰ καταστῆ καὶ αὐτὸς θνητὸς ὡς οἱ ἄλλοι, τρώγων καὶ πίνων κατὰ βουλήσιν, ὁμιλῶν τὴν κοινὴν γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν γλῶσσαν τῶν κυρίων δραματουργῶν τοῦ «Ἀμπιγκιου» ἢ τῆς «Πύλης τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου».

Καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἀπεσύρετο τῆς σκηνῆς ! Ὅτε ἀκριβῶς ἐδημιούργει καὶ διέπλαττε πρόσωπον ἕξοχον, συγκινητικόν, καίτοι ἐπεισοδιακόν, τὸ πρόσωπον τοῦ Κωδωνοκρούστου ἐν τῷ ὡραίῳ δράματι τοῦ Βικτωριανοῦ Σαρδοῦ «Ἡ πατρίς !»

Ὁλόκληρος ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἐχειροκρότησε τὸν Σαντεραῖν ἐν τῷ δράματι τούτῳ, ὁ δὲ διακεκριμένος καλλιτέχνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριάμβων τοῦ μικροῦ δεῖν μετέβαλε τὴν ἀπόφασίν του.

Ἄλλὰ ταχέως συνῆλθε.

Ἐκεῖ κάτω, ἐν τῇ Λωραίνῃ εἶχε μικρὰ τινὰ κτήματα, ὁ μόνος δὲ διακαῆς πόθος αὐτοῦ, κεκορεσμένου πλέον ἐκ τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἐπαίων, ἦτο ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖ καὶ ὑπὸ τὴν ζεῖδωρον αὔραν τῆς ἐξοχῆς ἀναπαύων τὸ ἐκ τριακονταετοῦς ἐργασίας καταπεπονημένον αὐτοῦ σῶμα, νὰ γράψῃ ἐν ἡσυχίᾳ τὰ «Ἀπομνημονεύματά του» καπνίζων τὴν καπνοσύριγγά του καὶ πίνων τὸν οἶνον τῆς ἀμπέλου του.

Ναί ! Ὁ Σαντεραῖν ἐπεθύμει νὰ δημοσιεύσῃ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ

καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ βίου. Καί πόσα δὲν εἶχε νὰ εἶπῃ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν κατήρξατο τοῦ σταδίου του ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Μὸν Παρνάς», ἐν τῷ «Γίῳ τοῦ Μετανάστου» ἀρχαίῳ δράματι τῶν Ἀμισι-Βουρζουά, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν, πρῶτος αὐτός, διέπλαττε τὸν ἔξοχον χαρακτήρα Ἰωνᾶ τοῦ κωδωνοκρούστου!

Οὕτω κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἐν τῇ «Πύλῃ τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου» παραστάσεις, ὁ Σαντεραιν προσεπάθει νὰ ἐπιδείξῃ ὅλην τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ δεινότητα, σκεπτόμενος ὅτι μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ τοσοῦτον ἄλλοτε ἀναδειχθεὶς καὶ ἐπευφημηθεὶς ἠθοποιὸς ὡς «Δαυὶδ Δάρλιγκτων», ὡς «Κήν», ὡς «Ἀντωνῆς», ὡς «Δὸν Καῖσαρ δὲ Βαζαῖν» δὲν θὰ ἦτο πλέον ἢ εἰς ἀπλοῦς χωρικός, κοινὸς γαιοκτήμων, ὅστις φέρων πλατύγυρον πῖλον, θὰ ἐπεράτου ἡσύχως τὸν βίον μακρὰν τῶν Παρισίων, μακρὰν τῆς φλογερᾶς ταύτης καμίνου, ἥτις κατακαίει τὴν ζωὴν καὶ δὲν θὰ εἶχε πλέον ἄλλην φροντίδα ἢ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὸ πότισμα τῶν λαχάνων τοῦ κηπαρίου του.

B'

Ὁ Σαντεραιν εἶχεν ἤδη ἐγκαταστῆ ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ἐν Λωραίνῃ, ὅταν αἰφνης ἐξερράγη ὁ πόλεμος.

Ἐχων ἀκράδαντον ἐπὶ τὸν ἀστέρα τῆς Γαλλίας πεποιθήσιν, οὐδὲν ὡς ἐταράχθη ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης. Ἦρκειτο μόνον τοῦ λοιποῦ ν' ἀναγινώσκῃ συγχρότερον τὰς ἐφημερίδας, ὑποθάλπων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν βεβαιότητα, ὅτι πρῶϊαν τινα θὰ εὑρίσκεν ἐπὶ τῆς πρώτης στήλης τῶν ἐφημερίδων τὴν ἀναγγελίαν μεγάλης νίκης τῶν γαλλικῶν ὅπλων.

Ἄλλ' ὁ ἀτυχὴς καλλιτέχνης κατεκρημνίσθη αἰφνης ὀδυνηρῶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ὀνείρων του ὑπὸ τῆς καταγίδος τῶν ἀλλεπαλλήλων ὄσφ καὶ ἀπροσδοκῆτων τῆς πατρίδος του συμφορῶν.

Τί θλιβεραὶ ἡμέραι ἦσαν ἐκεῖναι!

Τὸ Βίσεμβουργ, τὸ Φρεσβίλερ, ἡ Βέρτη, τὸ Σπίκερεν, ἡ Φορβάχη, ἐπῆρχοντο ὡς θλιβερὰ ἐποποιία τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὀδηγουμένου εἰς τὸ σφαγεῖον.

Ἄλλ' ὁ Σαντεραιν δὲν ἀπεθαρρύνθη. Ἐρέμφετο μόνον ἑαυτὸν ἐπὶ ἀδρανεΐα, ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς προδότην, ὡς ἐγκληματίαν.

Πῶς; Θὰ ἔμενε λοιπὸν αὐτὸς ἐκεῖ ἡσυχος, ἀδιάφορος, ἐνῶ αἱ τευτονικαὶ φάλαγγες νικηφόρως βαδίζουσαι, κατήρχοντο πρὸς τὴν Μοσέλλην διὰ τῆς Σαργγεμίνης καὶ τῆς Φολκμόνης; Θὰ ἔμενέ λοιπὸν ἐκεῖ ὡς ἀπόμαχος ἢ παράλυτος ἢ θὰ ἔφρευγεν, ὡς ἀτομος, ὡς δεῖλός;

Ὅχι! Ἡ πατρίς ἐκινδύνευεν, ἡ πατρίς εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀρωγῆς ὅλων τῶν τέκνων τῆς, ὁ δὲ Σαντεραιν, αὐτὸς ὅστις τοσάκις ἀπὸ τῆς σκηνῆς διήγειρεν εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ αἶσθημα τοῦ ἐθνουσιασμοῦ καὶ τῆς συγκινήσεως, ὤφειλε νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ὡς ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος κωδωνοκρούστης τῆς «Πατρίδος» τοῦ Σαρδοῦ νὰ θυσιάσῃ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς ἐπαπειλουμένης Γαλλίας.

Οὕτω ἐσπέραν τινὰ ὀμιχλώδη ἀνεχώρησε μὲ τὸ ὄπλον ἐπ' ὤμου.

Ἄνεχώρησε καταλείπων τὸν οἶκον αὐτοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ συγχάκεις στρεφόμενος ἵνα ρίψῃ τὸ τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὴν γωνίαν ἐκείνην τῆς γῆς, ἣν εἶχεν ἀποφασίσει· οὐδέποτε πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ.

Μετέβη εἰς τὰ περίχωρα, ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικούς, ἵνα συλλέξῃ ὀπαδοὺς καὶ δι' αὐτῶν καταρτίσῃ σῶμα ἀκροβολιστῶν. Ἐντὸς μικροῦ δ' εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἀρκετῶν γενναίων συμπατριωτῶν του.

Οἱ χωρικοὶ ὑπήκουσαν προθύμως εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅστις εἶχεν ἠράκλειον τὸ ἀνάστημα καὶ ἀρειμάνιον τὸ ἦθος καὶ ὅστις ἵνα ὑπεκαύσῃ τὸ αἶσθημα καὶ ἀναζωπυρήσῃ τὸ θάρρος, μετεχειρίσθη ἔκτακτον ὁμολογουμένως εὐγλωττίαν,

ῶ! ἀναμφιβόλως. Οὐδέποτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Πύλης τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου ὁ Σαντεραιν, κατ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ὥραίους νεανικούς του χρόνους, ἔσχε τοιαύτην ἐπιβλητικότητα τόνου. Ἡ ἤχηρὰ αὐτοῦ φωνή, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἱεροῦ ἐnthουσιασμοῦ προὐκάλει τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπευφημίας τῶν ἀρχατῶν του.

Γ'

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ στρατὸς τοῦ Φρειδερίκου Καρόλου ἐδῆου τὴν Λωραίνην.

Ὁ Σαντεραιν, διοικητὴς ἀκροβολιστικοῦ σώματος, ἔστησε τὸ ἐπιτελεῖόν του ἐντὸς ἀρχαίου ναοῦ ἀνοικτοῦ πανταχόθεν καὶ μὴ διατηροῦντος πλέον μέρος αὐτοῦ στερεόν, εἰμὴ τὸ κωδωνοστάσιον, ἐφ' οὗ εὐρίσκειτο ἔτι πελώριος κώδων, οὗτινος ἡ σκωρία εἶχεν ἀρχίσει πρὸ πολλοῦ νὰ καλύπτῃ τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ πρωστικοῦ στρατοῦ προυχώρει πρὸς τὸ χωρίον.

Ὁ ἠθοποιὸς Σαντεραιν, ἐν τῷ στρατιωτικῷ αὐτοῦ ἐnthουσιασμῷ, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν δὲ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος καὶ τῶν θεατρικῶν αὐτῶν ἀναμνήσεων, δὲν ἤθελε καταλληλοτέραν περίστασιν ὅπως μεταφυτεύσῃ ἐν τῷ πραγματικῷ αὐτοῦ βίῳ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ κωδωνοκρούστου Ἰωνᾶ.

Τοποθετεῖ ἐν τῷ ἄμα τοὺς ἀνδρας του εἰς τὰ περίξ τοῦ ναοῦ, καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς ὅτι θέλει ἀνέλθει· ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου, ὅπως ἀντιληφθῇ τῆς *δυνάμεως* τῆς ἐπερχομένης πρωστικῆς φάλαγγος. Προειδοποιεῖ δ' ὅτι, ἂν μὲν ἔβλεπεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐλπίς ἀποτελεσματικῆς ἀντιστάσεως, θὰ ἔκρουε πάσῃ δυνάμει τὸν κώδωνα, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, τοῦθ' ὅπερ ἔπρεπε νὰ προῖδωσι, ἐὰν οἱ Γερμανοὶ ἦσαν κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸν ὑπέρτεροι, θὰ ἐσήμαινε βραδέως καὶ οὕτως εἰπεῖν πενθίμως τὸν κώδωνα.

Ἐσπέραν τινά, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, ὁ Σαντεραιν εὐρίσκειτο εἰς τὴν θέσιν του, ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς αὐτοῦ, ὅταν αἶφνης, ὑπὸ τὴν λάμψιν

τῆς σελήνης διέκρινε τοὺς κρανιοφόρους στρατιώτας ὀδεύοντας κατ' αὐτῶν ἐν τάξει καὶ πορεία κανονικῇ.

Ὁ Σαντεραὶν ἠνόησεν ὅτι τὴν φορὰν ταύτην ἔμελλε πράγματι νὰ παίξῃ τὸ πρόσωπον τοῦ κώδωνοκρούστου Ἰωνᾶ.

Φρίσσων ἐπελήφθη τοῦ σχοινίου τοῦ κώδωνος.

Οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀπειράριθμοι.

Καὶ βραδέως, ἡρέμα, ὡς ἐν ὥρᾳ κηδείας, ἤρξατο ὁ Σαντεραὶν νὰ σημαίνει τὸν κώδωνα, ἀγγέλλων οὕτω εἰς τοὺς ἀναμένοντας κάτω συμπατριώτας του, ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία, ὅτι ἔπρεπε νὰ καταλίπωσι τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν... ἐπιφυλασσόμενοι δι' ἄλλην, καταλληλοτέραν ἐκείνης, εὐκαιρίαν.

Πόσον μελαγχολικῶς διεχύνοντο ἀνὰ τὰ περίξ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς οἱ βαρεῖς καὶ θλιβεροὶ ἐκείνοι ἦχοι τοῦ κώδωνος!

Ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ Σαντεραὶν ἔλεγε πρὸς τοὺς περὶ τὸν ναὸν χωρικοὺς.

— Σύντροφοι, ἀπομακρυνθῆτε! Ἡ ὥρα μας δὲν ἔφθασεν ἀκόμη. Διολισθήσατε διὰ μέσου τῶν βρόχων τοῦ δικτύου, ὅπερ σᾶς περισφίγγει. Ὑπάγετε νὰ χαρακωθῆτε μακρὰν, ἐν ταῖς λόχμαῖς, καὶ ἀναμείνατε, γενναῖα τέκνα τῆς Γαλλίας, ἡμέραν εὐοιωτοτέραν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ κώδων θὰ δυνηθῇ νὰ σημάνῃ ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ δυνάμει μὲ τὴν χαλκίνην αὐτοῦ ψυχὴν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος!

Δ'

Εἰς ἀξιοματικὸς τοῦ πρωσικοῦ στρατοῦ εἶχεν ἤδη καταρρίψει τὴν χαμηλὴν θύραν τοῦ πρεσβυτερίου. Ἦδη ὁ Σαντεραὶν ἤκουεν εὐκρινῶς βηματισμοὺς βρεῖς, κρότον πτερινιστηροφόρων ὑπόδημάτων στρατιωτῶν ἀνερχομένων τὴν παλαιὰν λιθίνην κλίμακα τοῦ κώδωνοστασίου.

Καὶ ὁ ἠθοποιὸς εἶδεν ἐπὶ τῆς ρλιᾶς στρατιώτας φέροντας κράνος αἰχμηρὸν καὶ ξανθὴν γενειάδα.

Ἡ λύσις τοῦ δράματος ἐπλησίαζεν.

— Ζήτω ἡ Γαλλία! ἀνέκραζεν ὁ Σαντεραὶν διὰ φωνῆς στεντορείας.

— Πῦρ! ἀπήντησεν ἀγρία τις φωνή.

Καὶ ὁ ἠθοποιός, πυροβοληθεὶς ἐκ τοῦ συστάδην, ἀφῆκε τὸ σχοινίον τοῦ κώδωνος καὶ κατέπεσεν αἰμόφυρτος ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Ἦτο νεκρός.

Ναί, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ψυχρῶν αὐτοῦ χειλέων φαιδρὸν ἔτι μειδίαμα ἐπλανᾶτο καὶ τὸ μειδίαμα τοῦτο ἐσήμαινεν:

— Εἶμαι ἐκεῖνος, ὅστις σώζει τοὺς συντρόφους του. Εἶμαι Ἰωνᾶς ὁ κώδωνοκρούστης, ὅστις ἀποθνήσκει ὑπερασπίζων τὴν πατρίδα του ἀλλ' ὅστις κατέρχεται εἰς τὸν τάφον ἡσυχος, μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὄπισθεν αὐτοῦ καταλείπει ἄνδρας γενναίους ὅπως τὸν ἐκδικήσωσιν. Ἄλλοι ναί, ἄλλοι θὰ δυνηθῶσι μίαν ἡμέραν νὰ κατορθώσωσιν ὅπως ἀντηχήσῃ ἡ στεντορεία φωνῆ τοῦ κώδωνος... τῆς Νίκης.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΝΤΖΑΛΙΔΗΣ